

Eduskunta,
Ympäristövaliokunta
Viite: Lausuntopyyntö 28.9.2022

Asia: Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023–2027 (HE 129/2022 vp)

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja lausuu asiassa seuraavaa:

Lain tavoitteena on parantaa asumisneuvonnan saatavuutta. Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen. Lain avulla kuntia kannustettaisiin kehittämään ja laajentamaan asumisneuvontapalveluja siten, että asumisneuvontaa olisi saatavilla riippumatta siitä, onko apua tarvitsevilla asukkaalla omistusasunto, vuokra-asunto vai muuhun hallintamuotoon perustuva asunto. Myös asukasryhmäkohtaisiin tarpeisiin vastaavaa asumisneuvontaa kannustettaisiin kehittämään.

STM näkee, että ehdotetun lain tavoite, jossa tavoitteena on palvelujen monipuolisuuden säilyminen siten, että kunnat voisivat kehittää asumisneuvontaa omista lähtökohdistaan ja järjestöt voisivat edelleen tarjota täydentäviä palveluja, on kannatettava ja tukee hyvin myös hyvinvointialueella tapahtuvaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistyötä.

Sosiaali- ja terveysministeriö suhtautuu ehdotettuun sääntelyyn myönteisesti, mutta haluaa vielä toimeenpanon ja jatkokehittämisen kannalta nostaa vielä muutamia huomioita esiin:

Laki koskee asumisneuvontaan myönnettäviä valtionavustuksia. Lain tarkoituksena on 1 §:n mukaan kannustaa kuntia parantamaan asumisneuvonnan saatavuutta kaikille asukkaille asunnon hallintaperusteesta riippumatta. 1 §:n mukaan asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia ja turvataan asumisen jatkuvuutta. **STM näkee hyvänä, että ennalta ehkäisyn tavoite ja asumisen jatkuvuuden turvaaminen on nostettu näkyviin ehdotetussa sääntelyssä.**

Soveltamisalaan ja suhdetta muuhun lainsäädäntöön avaavassa 2 §:ssä todetaan, ettei tämän lain nojalla myönnetä avustusta sellaiseen palveluun, joka lain nojalla kuuluu viranomaisen tehtäväksi, jollei tässä laissa toisin säädetä. Pykälän perusteluteksteissä tuodaan kuitenkin esiin, että asumisneuvonnan tosiasiallisessa sisällössä rajanveto esimerkiksi sosiaalihuoltolain tai talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain mukaisiin palveluihin saattaa olla liukuva, jonka vuoksi 4 §:ssä tarkoitettu avustuksen piiriin kuuluvien asumisneuvontapalvelun kustannusten sisältö voi olla osittain päällekkäinen muun palvelun kanssa. STM viittaa sosiaalihuoltolain roolista hallituksen esityksen 231/2021 vp perusteluihin. Kyseisessä esityksessä täsmennettiin sosiaalihuollon asumispalveluita koskevaa sääntelyä sekä todettiin, että asunnon järjestäminen asunnottomille ja muille asunnon tarpeessa oleville on myös sote-uudistuksen jälkeen pääasiassa kunnan asuntoviranomaisten vastuulla oleva tehtävä. Sosiaalihuoltolain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 164/2014) asumisen järjestämiseen liittyvällä tuen tarpeella on tarkoitettu tilanteita, joissa henkilöltä puuttuu asunto tai hän on vaarassa menettää sen taikka hän ei pysty asumaan asunnossaan tai hänen asuinoloissaan on merkittäviä puutteita. Tukea tarvitaan, koska henkilö ei kykene itse tai asumisen järjestämiseen ensisijassa velvollisten

asuntoviranomaisten tuella järjestämään itselleen kohtuullisia asuinoloja tai korjaamaan asuinoloissaan olevia puutteita. --- Sosiaalihuollon vastuu asumisen järjestämisessä on pykälässä tarkoitettu viimesijaiseksi siten, että henkilöllä itsellään on ensisijainen vastuu asumisensa järjestämisestä. Sosiaalihuollossa asuminen on yleensä liitännäinen ja alisteinen muille kysymyksille ja niiden johdosta tehtäville toimenpiteille ja interventioille. Asunnon puute tai sen sopimattomuus voi kuitenkin johtaa moniin sosiaalihuollon kannalta keskeisiin ongelmiin, joten tuen asumisen järjestämiseen tulisi olla myös sosiaalihuollon keinovalikoimassa.

STM näkeekin tärkeäksi, että lain mukaista asumisneuvontaa kehitettäessä ja toimeenpantaessa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että toimijoilla olisi mahdollisimman selkeä ymmärrys omasta toimivallastaan ja asumisneuvonnan suhteesta hyvinvointialueen vastuulla oleviin lakisääteisiin sosiaalipalveluihin ja osana niitä annettuun ohjaukseen ja neuvontaan. Sosiaalihuollon palvelulainsäädäntöön liittyy useita sen toteuttamiseen liittyvää tarkentavaa ja velvoittavaa sääntelyä mm. asiakkaan asemaan, asiakastietojen käyttöön, kirjaamiseen ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden asemaan ja tehtäviin liittyen, jotka eivät liity mainitun asumisneuvontaa koskevan lain soveltamiseen. Kuten STM toi aikaisemmassa lausunnossaan esiin, asumisneuvonnan sisältöä tarkentava erillinen määrittelysäännös voisi tämän keskeisen toimivaltaan liittyvän eron hahmottamiseksi olla hyödyksi lain soveltamisessa.

STM näkee positiivisena, että ehdotetussa laissa on tunnistettu asumisen jatkuvuutta turvaavien ennalta ehkäisevien palvelujen ja toimijoiden kokonaisuus, joka muodostuu kuntien, hyvinvointialueiden ja muiden alan toimijoiden, kuten järjestöjen palveluista ja tekemästä yhteistyöstä.

Esityksessä on lyhyesti viitattu lakiin asunto-olojen kehittämisestä (919/1985), jossa on valtiolle ja kunnille veloitteita asunto-olojen kehittämiseen. Lain 5 §:n mukaan kunnan on luotava alueellaan yleiset edellytykset asunto-olojen kehittämiseksi. Kunnan on huolehdittava siitä, että toimenpiteet asunto-olojen kehittämiseksi suunnataan erityisesti asunnottomien ja puutteellisesti asuvien asumisolojen parantamiseen. Lain mukaan kunnan tulee kehittää asunto-oloja alueellaan siten, että sellaiselle asunnottomaksi joutuneelle kunnan jäsenelle, joka ei ilman kohtuuttomia vaikeuksia kykene asuntoa omatoimisesti hankkimaan, voidaan järjestää kohtuulliset asumisolot. **STM näkee tärkeäksi, että kunnan roolia ja vastuita asunto-olojen kehittämisessä voitaisiin lainsäädännössä edelleen täsmentää esimerkiksi päivittämällä edellä kuvattua lakia.** Kunnan roolien ja vastuiden selkeyttäminen asunto-olojen kehittämisessä olisi tärkeää niin asumisneuvontatyön kuin monen muunkin yhteistyötä edellyttävän toiminnan edistämiseksi. Esimerkiksi toimeentulotukilaissa säädetään siitä, että hakijaa on ohjattava ottamaan yhteyttä kuntaan asuntoasian selvittämistä varten, kun asumisen menot ylittävät kohtuullisena pidetyn määrän. Tällaisesta kunnan asuntoviranomaisesta ei ole kuitenkaan tarkempaa sääntelyä. Olisi toivottavaa, että asumisneuvontaan liittyvässä jatkokehittämisessä eri viranomaisten ja muiden toimijoiden roolit ja toimintavaltuudet saataisiin aikaisempaa selkeämmäksi ja siten pystyttäisiin eri toimijoiden työn yhteensovittamisella saada aikaiseksi aikaisempaa vaikuttavimpia ja asiakkaiden tarpeisiin vastaavia palveluja.

Virva Juurikkala, sosiaalineuvos / Asiakkaat ja palvelut –osasto